חנוכה וסוד האמונה

מאוסף: רבינו יעקב אבוהב

(1) בתקונים לספר תיקון ב׳ אות כ״ג

מן) ואיהו ש הוד *) תמניא ת יומי דחנוכה, לארבעה ועשרין יומין, דאינון בשכמל״ו. ומיד ח) דעלה זית טרף בפיה, שריא כ״ה על ישראל, בכ״ה בכסליו ואלין איגון כ״ה אתוון דיחודא, דאינון ם) שמע ישראל וגו׳. ודא איהו חנוכ״ה:

(2)

יסוד שורש האמונה שער המאמר פרק ו׳

ו״ל בתקונים תקון י״ג דף כ״ט ע״א: תמניא יומי דחנוכה לארבעה ועשרין יומין (ר״ל בחדש כסליו) דאגון ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (ר״ל שבהם ב״ד אותיות) כו׳ שרייא כ״ה (ר״ל שכינתא הקדושה) על ישראל בכ״ה בכסליו. ואלין אגון כ״ה אתון דיחודא דאגון שמע ישראל וגו׳ ודא איהו חנוכה חנ״ו כ״ה כו׳, עכ״ל ודי בזה.

(3)

ספר המאמר נשקמין 1:3

ואני הצעיר אברהם סבע רוצה לגלות לך בכאן מה שנתגלה לי כלי ספר וכלי מלמד, ומעולם לא ראיתי ולא שמעתי פירוש תבניתו, למה נקרא מועד החשמונים חנוכה. כי כל המועדים יש להם קישור וטעם השם עם המועד, כמו פסח סוכות. פורים, על שם הפור (אסתר ט, כו). אבל חנוכה על שם מי, לא אמרו בו טעם אלא אחד, דתניא בחמשה ועשרים בכסליו יומי חנוכה ובו׳ (שבת כא:). וכן אמרו חנוכה, חנו בכ״ה, ר״ל בעשרים וחמשה בכסליו (שם). ועדיין יש לשאול מהו שם חנוכה.

ואם ח״ו תהיה הגזירה שלא יעסקו בתורה, כמו שהיה בזמן רבי עקיבא[ל], ובזמנים אחרים. למעט ישאר להם פסוק שמע ישראל, שיחשבו בו בלבם ויחשב להם כאלו עוסקים בכל התורה, אחר שלא היו יכולים לעסוק בתורה אלא שהיו עוסקים ביניהם בין אדם לחבירו בהחבא. כמאמר רבי שמעון[מ] במסכת אבות, שאמר עשרה שיושבים ויש ביניהם ד״ת (אבות ג, ז). לפי שזה היה בדורו של גזירה שלא היו מניחים להם לעסוק בתורה, אלא היו עוסקים בסתר בין אדם לחבירו. אבל התנא האחר שדיבר בזה עשרה שיושבים ועוסקים בתורה בפרהסיא, לפי שלא היה בדורו של הגזירה. אבל האחר שהיה בדורו של הגזירה, אמר ויש ביניהם ד״ת בסתר, וזהו שאמר (שם) ומנין אפילו אחד, שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי (שמות כ, כא). כי הגזירה היה באופן שאפילו שנים לא היו מתחברים יחד, שלא יאמרו שהוא לעסוק בתורה, ולכן אמר שאפילו אחד שחושב בתורה בינו לבין עצמו. ובפירוש מסכת אבות הארכתי בזה.

ולכן רצה השם לתת להם פרשת הייחוד בקצרה, כאומרו לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים ג:). ואם לא יוכלו לומר כל הפרשה, למעט יאמרו פסוק שמע ישראל, שהוא סוד הייחוד, ויש בו כ״ה אותיות כמנין כ״ה יהיה זרעך (בראשית טו, ה), שהוא סוד הייחוד שנמסר ליעקב שהוא זרע אברהם. והשיגו משה באומרו ויפן כ״ה וכ״ה[נ]. והמייחד שמו של הקב״ה בזה הפסוק, הוא כקורא כל התורה כולה[נ]. ולכך החשמונים לפי שמרוב הצרות והגזרות לא היו יכולים לעסוק בתורה, היו מייחדים את השם בפסוק שמע ישראל, שיש בו כ״ה אותיות, ובכח זה הייחוד נצחו אויביהם. עד שלזה קראו שם המועד הזה חנוכה, כי זה שמו האמיתי בלי תוספת ב״ת, לרמוז הייחוד של פסוק שמע ישראל שיש בו כ״ה אותיות. וזהו חנוכה, חנו לדגליכם[ס] של שם ה׳ שבו סוד הייחוד, כאומרו ובשם אלהינו נדגול (תהלים כ, ו). שהוא שם ה׳ שעולה כ״ד, כ״ה אותיות של שמע ישראל, ועם השם שבו מייחדים, הוא כ״ו. וזהו חנוכה, לרמוז שבכח שם ה׳ וייחודו נצחו המלחמה. לא בחיל ולא בכח[ס] ולא בחנית, אלא בשם ה׳ של הייחוד שהוא כלול בשם המפורש של ע״ב. וזהו מי כמוך באלים יי (שמות יה, יא), בראשי תיבות חכב״ו, שעולה ע״ב. ולפי שהוא דבר סתר עושים [עונים][ע] בו ברוך כבוד יי ממקומו, בר״ת בכ״מ[פ]. ולכן לפי טעם זה היו קורין לחשמונים מכביאו״ש[צ], על שם זה הסוד שהיו נוצחים בכח שם השם. ובכח שם המפורש של ע״ב, שהוא מכב״ו. ובכח הייחוד כ״ה אותיות של שמע ישראל, וזהו חנוכ״ה, לרמוז שהחשמונים חנו בסוד הייחוד של כ״ה אותיות. וכן ראוי לנו לעשות בצרת הגלות ליחד שם המיוחד, בענין שנצא מהצרות. ולכן נקרא שם המועד חנוכ״ה, להודות שבכח אלו כ״ה אותיות של הייחוד חנו לדגליהם וכן נצחו המלחמות.

(4)

הבאתי כאן בקשה מ״ר

ד ר׳ שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ פָּתַר קְרִיָא בַּגָּלִיּוֹת. יְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ זֶה גָּלוּת בָּבֶל שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה ד כג) רָאִיתִי אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה תֹהוּ. וָבֹהוּ זֶה גָּלוּת מָדַי (אֶסְתֵּר ו יד) וַיַּבְהִלוּ לְהָבִיא אֶת הָמָן. וְחֹשֶׁךְ זֶה גָּלוּת יָוָן שֶׁהֶחֱשִׁיכָה עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּגְזֵירוֹתֵיהֶן מא שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת לָהֶם כְּתֹבוּ עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר שֶׁאֵין לָכֶם חֵלֶק בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

(5)

כי קבלו כי קבלו בס״ד

א וְהָיָה אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּנְתָנְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ:

(6)

בכשוף בן בשם כי קבלו

והיה אם שמע תשמעו וכו׳ ונתנך ה׳ אלקיך עליון על כל גויי הארץ. נ״ל בס״ד דידוע דארבע אצבעות היד רומזים לארבע מלכיות אשר עמהם כלולים כל שאר אוה״ע והגודל לבדו רומז לישראל ולכך הוא מובדל משאר אצבעות דכתיב הן עם לבדד ישכון ואמרתי בס״ד טעם נכון בדבר זה דלכן תמצא כל הארבע אצבעות יש בהם שלשה קשרים ורק הגודל שני קשרים כי ישראל יקבלו שפע בהקב״ה בלתי אמצעי לכך נקרא הקב״ה אלקי ישראל אבל אוה״ע אינם יכולים לקבל אלא על ידי אמצעי הם השרים שלהם שלמעלה ולכך לגבי דידם נקרא הקב״ה אלקי האלהים. ולכן באצבעות שרמוזים להם יש שלשה קשרים רמז שהם צריכים לאמצעי ובשלשה יש אמצעי. אבל בגודל הרומז לישראל אין אמצעי ולכן כתיב שמור מצותי וחיה ותורתי כאישון עיניך קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך וצ״ל אצבעות מאן דכר שמייהו דבשלמא הלב יש בו צורך כי הכל תלוי בשמירת הלב אבל אצבעות מה שייכות יש להם. ובזה מובן בס״ד שפיר לומר קשרם על אצבעותיך היינו כי מן האצבעות שלך בין תבין הפרש והבדל שיש בינך לבין אוה״ע שאתה יש לך התדבקות בהשי״ת יותר כי אין ביניכם אמצעי משא״כ אוה״ע ולכך ראוי שתדבק בתורת ה׳ ולז״א ואתם הדבקים בה׳ אלקיכם שאין אתם צריכין אמצעי ולכך חיים כולכם היום ע״י עסק התורה הנותנת חיים לעושיה משא״כ העכו״ם ואמר בהם עכו״ם שעסק בתורה חייב מיתה וכנז׳ בגמרא:

ועוד נ"ל באומרו ונתנך ה' אלקיך עליון תחלק תיבת עליון לשתים וקרי בה על יון כי הארבע מלכיות הרמוזים בארבע אצבעות אחד מהם הוא יון. והזכירו בפני עצמו על יון. וגם על כל גויי הארץ הם שלש מלכיות שנשארו ופרט את יון בפ"ע כי הוא הקטן והחלש שבארבע מלכיות שלא היה יכול לשלוט בפועל כמו ששלטו שלש מלכיות הנרמזים בשלש אצבעות כי סו"ד גברו עליו ישראל והשחיתו אותו בימי חשמונאים ולכן נקטיה בפ"ע ואת הכבדים נקטינהו באחרונה:

(7)

משל ג:ב-ג

ב שְׁמֹר מִצְוֹתַי וֶחְיֵה וְתוֹרָתִי כְּאִישׁוֹן עֵינֶיךָ: ג קְשָׁרֵם עַל־אֶצְבְּעֹתֶיךָ כְּתָבֵם עַל־לוּחַ לִבֶּךָ:

(8)

שמות כ:ט

ט וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם:

(9)

דברים לב:ח-ט

ח בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ט כִּי חֵלֶק יְהוָה עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ:

(10)

קרבן יונתן בן עוזיאל שם

ח. בְּאַחְסָנוּת עָלְמָא לְעַמְמַיָּא דִּי נְפָקוּ מִבְּנוֹי דְּנֹחַ בְּאַפְרָשׁוּתְהוֹן מִכְּתָבִין וְלִישָׁנִין לְכֹלֶּן נְשָׁא בְּדָרָא דְּפַלְגוּתָא כַּד הוּא זַמְנָא רָמָא סִיעָתָא עַם שׁוּבְעִין מַלְאָכַיָּא רַבְּרְבֵי עַמְמִין דְּאִתְגְּלֵי עִמְּחוֹן לְמֶחֱמֵי מַרְתָּא וּכַד הוּא זַמְנָא אֲקִים תְּחוֹמֵי אוּמַיָּא כְּסַכּוּם מִנְיָין שׁוּבְעִין נְפָשָׁתָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּנַחֲתוּ לְמִצְרַיִם:

ט. וְכֵיוָן דְּנָפַל עַמָּא קַדִּישָׁא בְּסִיעַתָּא דְּמַאבְרֵי עָלְמָא פְּתַח מִיכָאֵל פּוּמֵיהּ וְאָמַר אֲרוּם חוּלַק טַב דְּשׁוּם מֵימְרָא דְּיָיָ עַמֵּיהּ פְּתַח נַבְרִיאֵל פּוּמֵיהּ בְּתוּשְׁבְּחָא וְאָמַר דְּכֵית יַעֲקֹב עֲדַב אַחְסַנְתֵּיהּ:

(11)

דברי אגדה אליעזר פרק כב

וּמִנַּיִן שֶׁהִפִּיל גּוֹרָלוֹת בֵּינֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר, בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם [וְגוֹ' יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל] (דְּבָרִים לב ח). וְנָפַל גּוֹרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַבְרָהָם וְעַל זַרְעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר, כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ (שם שם ט). אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, חֶבֶל וְגוֹרָל זֶה שֶׁנָּפַל עָלַי רָאִתָה נַפְשִׁי, שֶׁנֶּאֱמַר, חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִמִים (תְּהִלִּים טז ו). וְיָרַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשִׁבְעִים הַמַּלְאָכִים הַסּוֹבְבִים כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ, וּבִלְבֵּל אֶת לְשׁוֹנָם לְשִׁבְעִים גּוֹיִם וּלְשִׁבְעִים לְשׁוֹן, כָּל אֶחָד וְאֶחָד גּוֹי וּכְתָבוֹ וּלְשׁוֹנוֹ. וּמִנָּה מַלְאָךְ עַל כָּל אֻמָּה וְאֻמָּה, וְיִשְׂרָאֵל נָפַל בְּחֶלְקוֹ וְחֶבְלוֹ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר, כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ (דְּבָרִים לב ט).

(12)

כמאן שאסר מוק ים:כה

אבל

סור חדבר בכתוב שאמר בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים וגו'[74], כי חלק ה' עמו וגומר[75]. והענין כי השם הנכבד ברא הכל ושם כח התחתונים בעליונים[76] ונתן על כל עם ועם בארצותם[77] לגויהם כוכב ומזל ידוע כאשר נודע[78] באצטגנינות[79]. וזהו שנאמר אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים[80], כי חלק לכלם מזלות בשמים וגבהים עליהם מלאכי עליון נתנם לחיותם שרים עליהם. כענין שכתוב ושר מלכות פרס עומד לנגדי[81], וכתיב והנה שר יון בא[82], ונקראים[83] מלכים כדכתיב ואני בותרתי שם אצל מלכי פרס[84]. והנה השם הנכבד הוא אלהי האלהים וארוני האדונים[85] לכל העולם, אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב* היא נחלת ה' מיוחדת לשמו* לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל[86], בהנחילו אותה לעמו המיוחד[87] שמו זרע אוהביו. וזהו שאמר והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ[88], וכתיב והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים[89], לא שתהיו אתם אל אלהים אחרים בלל. ותנה קידש העם הישב בארצו בקדושת העריות וברובי המצות להיותם[90] לשמו, ולכך אמר ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ולא תקיא אתכם הארץ[91], וכתיב ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה אני ה' אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים[92]. יאמר כי הבדיל אותנו מכל העמים אשר נתן עליהם שרים ואלהים אחרים. בתתו לנו את הארץ שיהיה הוא יתברך לנו לאלהים ונחיה מיוחדים לשמו.

(13)

רבנו בחיי המאוחר כמאנים אוקב

נג עִנְיַן חֲנֻכָּה וּפוּרִים הוּא לְהָאִיר הָאוֹר הַמֵּאִיר בַּיָּמִים הָהֵם, כְּפִי הַתְּקוּנִים שֶׁנִּתְקַנּוּ בָם. חֲנֻכָּה-בְּתִגְבֹּרֶת הַכֹּהֲנִים עַל הָרְשָׁעִים בְּנֵי יָוָן, שֶׁהָיוּ מִתְכַּוְּנִים לָסִיר יִשְׂרָאֵל מֵעֲבוֹדַת ד', וְנִתְחַזְּקוּ הַכֹּהֲנִים וְעַל יָדָם שָׁבוּ לַתּוֹרָה וְלַעֲבוֹדָה; וּבִפְרָט עִנְיַן הַמְּנוֹרָה לְפִי תִּקּוּנָיָה, שֶׁהָיוּ הַקִּטְרוּגִים נֶגֶד עִנְיָנָהּ, וְהֶחֱזִירוּם הַכֹּהֲנִים עַל בֵּרָיָם.

(14)

שבת כב:

*מרוץ לפרוכת העדות יערוך *וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר *רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חבריתה *ומכמה היה מדליק *ובה היה מטיים

(15)

רבינו הגר"א לא לא יג:כה

השכינה שתשרה בישראל. הוא שאמר: והייתי להם לאלהים[93], כלומר להם לבדם ולא לעו"ג.

(16)

י"מ מנוכה מאור ו' עמ' ג

הרי דממה שלמד הרמב"ן ענין זה של "כי חלק ה' עמו", מהפסוק "והייתי לכם לאלוקים", הביא הדבנו בחיי המקור לבאר דשכינה שורה בישראל מהפסוק "והייתי לכם לאלוקים". והרי מבואר דיסוד בחירת ישראל להיות לחלקו של הקב"ה הוא ענין שכינה שורה בתוכם.

(17)

לך מאוב יב:ג

והנה התבאר בדבר זה דברי חכמי יון מה שרצו בזה שאמרו (ב"ר ב, ה) כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, כי

אמרו מצד שישראל עשו את העגל מיד שהוציא אותם ממצרים אם כן מורה שאין להם ח"ו חלק באלקי ישראל,

(18)

רש"י על פרשת כתב פ"ב

כתבו

על קרן השור. לפי שכיון שעשיתם תבנית שור מלומה שעה גליתם בדעתכם שאין לכם חלק בו. **כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל.** כלומר מענה לני עליכם. (מ"ר) עון העגל. כתבו כתבתם על הקרן של שור שאין לכם חלק באלהי ישראל.

(19)

בר"ק לא: א-ב

ב וְשָׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מַלְאָךְ וְגֵרַשְׁתִּי אֶת־הַכְּנַעֲנִי
הָאֱמֹרִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי: ג אֶל־אֶרֶץ
זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ כִּי עַם־קְשֵׁה־
עֹרֶף אָתָּה פֶּן־אֲכַלְּךָ בַּדֶּרֶךְ: ד וַיִּשְׁמַע הָעָם אֶת־הַדָּבָר
הָרָע הַזֶּה וַיִּתְאַבְּלוּ וְלֹא־שָׁתוּ אִישׁ עֶדְיוֹ עָלָיו:

(20)

המשך פרק לא: ג

ז דָּבָר אַחֵר, הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ
מַלְאָךְ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (שם פס ו)
אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי
עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם, כְּשֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל
בְּסִינַי וְקִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה אָמַר
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת, עַל כָּל עוֹבְדֵי עוֹכְבִים יֵשׁ
לְךָ רְשׁוּת, וְעַל אֻמָּה זוֹ אֵין לְךָ רְשׁוּת בָּהּ שֶׁהֵם חֶלְקִי. כְּשֵׁם
שֶׁאֲנִי חַי וְקַיָּם כָּךְ בְּנֵי קַיָּמִין שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב ח) בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן
גּוֹיִם וּכְתִיב (שם ט) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, וְלֹא
רְצִיתֶם אֶלָּא הִבְלֵהֶם מַעֲשֵׂיכֶם וְאֲמַרְתֶּם לְעֵגֶל אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ
יִשְׂרָאֵל, וּלְכָךְ (תהלים פב ז) אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן. מַה עוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים מְשַׁמְּשִׁים בְּשָׁרִים אַף אַתֶּם כֵּן שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה אָנֹכִי
שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ.

(21)

רש"י שם

(ז) הדבר הרע. שאין הסכינה שורה ומהלכת עמם:

(22)

כמאן דאמרי' בר"ב

אבל כשחטאו בעגל • רצה לסלק שכינתו מתוכם ושיהיה מלאך משלחיו הולך לפניהם, ובקש משה רחמים וחזר ושיכן שכינתו בתוכם.

(23)

שוה בהשגה חלק ה' הימן לב

ולפי שהמתפלספים משובשין וגוזרין שהוא ית' אינו משגיח בפרטים התחתונים ואפילו במין האנושי. והוא כדעת האומרים (איוב כב, יד) עבים סתר לו ולא יראה וחוג שמים יתהלך. על כן אמר אלהינו, כי הוא משגיח בנו. ומצטרף לזה שהוא מנהיגנו ולא כוכב ולא מזל ולא שר משרי מעלה רק הוא ית'. ושהוא הבדילנו

לשמו ולקחנו לחלקו. כאומרו (דברים לב, ח-ט) בהנחל עליון גוים וכו', כי חלק ה' עמו.

(24)

בקונטרס ה:

דאמר מר *זו זרת זו
קמיצה זו אמה זו אצבע זה גודל

(25)

בעין המ"ב ה:

וחכמי הטבע כתבו בספריהם כי כשם שכל אבר ואבר מאברי הגוף גברא לתועלת מיוחד בגוף, ויש ברובן שבכל אחד ואחד כלול שתים שלש תועליות, ואין בו דבר לבטלה, כך חמש אצבעות שביד כל אחד ואחד מהם גברא לתועלת מיוחד, והוא כי כל אחד מהאצבעות הוא משרת לתרש אחד מחמשת חרשים שבאדם שהם עיקר האדם, ובהם מתגלים כחות הנפש, הראשון משרת לקנות הפה והוא שבו תרש הטעם, והשני תוך הנתירים שבו תרש הריח, והשלישי לתרש המשוש למשש בכל חלקי הגוף ולפיכך הוא ארוך מכולן, והרביעי לקנת העין, והחמישי לקנת האזן, והקב"ה ברא בגוף האדם חמשת חושים ומסר להם חמשת משרתים שהן האצבעות, וזהו שלמות הטבע, כי אין הטבע עושה דבר לבטלה • ואנו רואין כי כל אחד ואחד מהאצבעות הולך לחוש שלו תמיד שלא במונה, יתברך ויתעלה חיובר, יוצר בראשית, אשר יצר את האדם בחכמה ".

(26)

שאומר טופר (ר' אלקים אבלאביב) קשה פ' ויצא

רבינו נחמי נפרשת לו וז"ל: וחכמי הטבע כתבו כי כל אחד מהאצבעות משרת לחוש מחמש חושים והאגודל משרת לקנות הפה והוא שבו חוש הטעם. והשני תוך הנתירים שבו חוש הריח. והשלישי לחוש המישוש למשש בכל חלקי הגוף ולפיכך הוא ארוך מכולן. והרביעי לקנת העין והחמישי לקנת האזן והקב"ה ברא באדם ה' חושים ומסר להם חמשה משרתים עכ"ל, ולכן י"ד גודל"ל מצ"ע אמ"ה קמיצ"ה זר"ת מספרו שמ"ע ישרא"ל ה' אלקיני"ו ה' אח"ד ליחד כל החושים לאחינו שבשמים.

(27)

מהשבוע חכות שמ' פו' לוו

והנה כל דבר במקום שהוא מזכר בו בתורה
בראשונה שם הוא כל כח לותו דבר.
וכמדומה שכך קבלתי נ"כ והוא דבר ברור.

(28)

לק"מ יבוים

יח וּמַלְכִּי־צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא
לֶחֶם וָיָיִן וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן:

(29)

- וש"ל כמאמר דאמלת "אורגן" עש הבוקל הוא
אמרכו "מד" בנגד נכוק מנוכה